

Medlemsblad för Svensk-Lettiska Föreningen

Nr 2(13) 1998, juni

Ordförande: John Crafoord, tel 08/759 08 19

Redaktion: Rune Bengtsson, Bäckgårdsvägen 39 I, 143 41 VÅRBY,
tel 08/740 42 53, 782 26 37, fax 782 26 41, e-post rune.bengtsson@prv.se

Postgiro 94 86 93-7 Medlemsavgift: Enskild 150 kr, organisation 500 kr.

Bäste medlem

Ännu ett nytt verksamhetsår har inletts för föreningen. Årsmöte hölls den 2 april på Polska institutet vid vilket styrelsen omvaldes i sin helhet. Tyvärr var mötet inte speciellt välbesökt, men vi som var där fick uppleva en intressant och omväxlande kväll. Efter själva mötesförhandlingarna hamnade vi mitt i en vernissage som pågick i huvudbyggnaden. Vi fick tillfälle att mingla lite innan vårt föredrag på temat "Säkerhetspolitik kring Östersjön" tog sin början. Efter föredraget hade vi eftersits med de numera obligatoriska lettiska grå ärtorna samt estnisk öl i institutets hemtrevliga kök.

En viktig arbetsuppgift för styrelsen under det kommande året blir att stärka föreningen både finansiellt och framför allt personellt. Vi ser väsentligt fler arbetsuppgifter framför oss än vad vi mäktar genomföra. Alla som har intresse av att arbeta med de frågor som ligger inom föreningens arbetsfält är hjärtligt välkomna att höra av sig till styrelsen. Det påminns i sammanhanget om föreningens ändamålsparagraf: *Föreningen skall genom information och opinionsbildning stödja Lettland, främja kontakter mellan Sverige och Lettland samt verka för ökad kunskap och förståelse för Lettland.*

Riga april 1998

Undertecknad hade den stora förmånen att under april månad tillbringa tre veckor i Lettland, veckor som var fyllda både med personliga upplevelser och storpolitisk turbulens.

Syftet med min resa var att under två veckor praktisera vid det lettiska patentverket - systerorganisation till det svenska patentverket vid vilket jag annars har min dagliga gärning. Jag fick erfara att jag hade kommit till en mycket kompetent myndighet, låt vara arbetande under väsentligen annorlunda betingelser än hos oss. Exempelvis är man i Lettland 4 handläggare som utför det arbete som vi i Sverige är 170 stycken för att klara av. Således ställs det väsentligt högre krav på de lettiska handläggarna att kunna lösa allehanda problem som dyker upp, utan att ha någon att kunna fråga. Denna utmaning klarar man dock på ett föredömligt sätt.

Redan efter några dagars vistelse i Riga blev jag uppringd från Sverige - från Rapport-redaktionen. De ville ha en representant från Svensk-lettiska föreningen att tillsammans med ett antal andra Lettlands- och Rysslandsexperter diskutera den aktuella spända situationen i de rysk-lettiska relationerna. Så mycket bättre för dem att jag råkade finnas i Riga så att jag kunde rapportera direkt därifrån! Jag vet inte hur man i Sverige uppfattade läget i Riga, men från Moskvas horisont trodde "vanligt folk" uppenbarligen att det rullade tanks på Rigas gator. Det var den bild man gavs i medierna där. Exempelvis illustrerade man inslag om Riga med bilder från Kosovo!

Jag kände mig som svensk mycket populär under dessa "heta" dagar. Jag fick tacksamma kommentarer för att "min" statsminister gav sig tid att besöka Riga när Lettland kände sig utelämnat och utan vänner. Jag skall givetvis inte lägga synpunkter på lettisk politik, men jag vill gärna uttrycka en beundran för den lettiska regeringen som på en och samma gång hade att hantera 1. en regeringskris med ett av koalitionspartierna som hoppade av, 2. en aggressiv anti-lettisk propaganda från Moskva och 3. svåra beslut att fatta rörande medborgarskaps- och språklagar. Dessa frågor kunde hanteras på ett lugnt och sansat sätt och det bådade gott för framtida utmaningar, tycker jag.

Under påskhelgen hade jag tillfälle att tillbringa några dagar på landet i Lettgallen. Där kunde jag erfara att den djupaste ekonomiska svackan nu har passerats och att man är på väg uppåt. I det lilla vägshål som är min utsiktspunkt där, kunde jag se ett antal förändringar. Bussen, som tidigare gick två gånger om dagen går nu tre turer. I en av gårdarna har man skaffat mobiltelefon. En tröska som stått obrukbar i flera år hade nu reparerats och stod beredd för höstens skördarbete. I skogsbrynet låg timmerstockar redo för borttransport. I en lite större gård med stor mjölkproduktion är hustrun i familjen från Moldavien. Hon vet att berätta att hennes situation i Lettgallen är himmelriket i jämförelse med hennes släkts hemma i Moldavien. Mina vänner har genom idogt studium i arkiv fått tillbaka ett skogsparti, representerande ett stort ekonomiskt värde. Överhuvud taget ser man lite varstans ute i skogen tecken på lantmätarens framfart. De karakteristiska gränspålarna lyser ljusbruna i landskapet.

Nästan dagligen stötte jag på Rigas gator på för oss i föreningen välkända personer. En dag mötte jag Arnis Berzins, som för några år sedan besökte oss i föreningen och berättade om naturskyddsområdet längs floden Salaca. Nu håller han på att omskola sig och skall, om allt går vägen, till hösten påbörja en diplomatisk karriär. En annan dag stötte jag på Bertil Rohdin från Frälsningsarmén som är den som leder arbetet med utvecklingen av gården Skangali. En representant för Lettisk-svenska förbundet vinkade till mig och påminde om de svenska kulturdagar som arrangerades i slutet av april och början av maj.

De lettiska bok- och musikaffärerna erbjuder för närvarande två förträffliga produkter om man som svensk vill ge bort någon present med svensk anknytning till lettiska vänner. Den ena är den av Jörgen Weibull skrivna och av Svenska Institutet utgivna "Sveriges historia" i lettisk översättning. Observera att den i Lettland kostar under 20 kronor medan den här i Sverige (Sverige huset i Kungsträdgården) går på närmare 300 kronor! Den andra, som består av dels CD eller kassett och dels bok, är Bellmanvisor i översättning av Knuts Skujenieks. Några av visorna spelas nu ganska flitigt i lettisk radio. Skujenieks har, tillsammans med Vizma Belsevica, nyligen tilldelats Tomas Tranströmer-priset.

Rune Bengtsson

Ur "Ny Teknik"
v 19 1998

Av prövningar blir man stark

Natalia Ladutko driver Lettlands miljöcentrum

AV ANNELI MEGNER 08-796 66 00

Medan många av hennes kollegor är arbetslösa eller jobbar som grön-saksförsäljare på marknaden har Natalia Ladutko gjort en ovanlig karriär som väg- och vatteningenjör i Riga. Under 30 år i yrkeslivet har hon hunnit med sju olika arbeten, varav det senaste är att starta ett miljöcentrum i Lettland.

ME EN MAMMA som arbetade som ingenjör inom värme och ventilation och en pappa som var arkitekt var det självklart för Natalia Ladutko att det var ingenjör hon skulle bli.

1965 började hon studera på Rigas tekniska högskola. Redan då var det mycket vanligt med kvinnliga teknologer, vanligare än manliga.

I slutet av utbildningen blev hon med barn och fick en son lagom till att det var dags för exjobbet. Egentligen borde hon arbetat med exjobbet på institutionen, men hon fick dispens och kunde arbeta hemifrån.

– Det var en otrolig period, att både ta hand om Alexsej och skriva på examensarbetet! Som tur var hjälpte min mamma till mycket med barnpassningen.

Efter att ha tagit examen stannade hon hemma med Alexsej i ett halvår, och började sedan jobba på en teknisk byrå under byggnadsministeriet. Ett års mammaledighet var annars vanligt på den tiden. Idag – med landets dåliga ekonomi – är ersättningen vid föräldraledighet så låg att man i princip inte kan stanna hemma alls.

– Det gör att många akademiker idag tvekar att skaffa barn, berättar Natalia.

Hon bytte jobb och arbetade på flera andra företag och institutioner inom byggbranschen. Men under sovjettiden förväntades man arbeta på samma företag under hela sitt arbetsliv. Att byta jobb kunde upptättas som kapitalistiska tendenser; det var ett försök att förbättra sin ekonomiska situation.

PÅ DET SÄTTET HAR JAG inte varit en typisk ingenjör! utbrister hon. Jag försökte hitta mig själv och vad jag passade för. Och...ja, nu känns det faktiskt som jag har kommit rätt!

"Rätt" är enligt Natalia Ladutko ett

och söker in till handelshögskolorna. Efter regimskiftet har det blivit mycket svårare att få stipendium från staten, vilket också gör att färre läser vidare.

I SAMBAND MED PERESTROJKA blev det enklare för dem som ville ta egna initiativ. Det var en av anledningarna till att Natalia bestämde sig för att sluta i byggbranschen.

Isället startade hon och hennes man ett eget företag. Tillsammans med forskare i Moskva specialiserade de sig på att förbättra vattenreningsprocesserna hos bland annat färgindustrin.

I början gick det bra och många företag var intresserade, men till slut hann den dåliga ekonomin vid sovjetunionens sönderfall ikapp. Deras kunder hade helt enkelt inte råd att betala och efter två år fick företaget slå igen.

– Jag förstod, rent logiskt, att det inte berodde på mig. Ändå kunde jag inte låta bli att ålla allt jag kunde gjort annorlunda.

Men hon hade tur. Av en slump hade hon nämnt företagets konkurs för en kontakt på miljömyndigheten och en dag ringde han upp henne. Det visade sig att WEC (World Environmental Centre) som finansieras av den amerikanska motsvarigheten till Sida behövde en projektledare till ett avfallsminimeringsprogram som skulle dras igång i Lettland.

– Det är det absolut roligaste jobbet jag nånsin haft. Jag gillar idén bakom projektet, säger hon och gestikulerar

ivrigt med händer och armar. Tanken är att man ska planera för att producera så lite avfall som möjligt.

RÖSTEN ÄR ENGAGERAD och orden väl avvägda. Det märks att det är med hjälp av både diplomati och viljestyrka som hon får igenom förändringar.

Avfallsprogrammet har resulterat i 18 projekt inom fem olika branscher. Som exempel nämner Natalia Dauteks – ett kemiföretag som årligen tjänar ihop fem gånger projektets investeringskostnad (cirka 400 000 kronor) på minskad el- och råvaruförbrukning.

WEC:s avsikt var att arbetet skulle drivas vidare under andra former. Därför startades Pollution Prevention Centre – Rigas miljöcentrum. PPC:s verksamhet skulle finansieras från den lettiska staten. Några sådana pengar har det emellertid inte gått att uppbringa. Så nu jobbar Natalia – som grundare och enda anställd på PPC – för att verksamheten ska kunna fortsätta på något annat sätt.

En idé som hon hoppas på är att starta ett förening av alla som skulle kunna ha nytta av PPC – industriföretag, företag som tillverkar mät- och reningsutrustning och lokala kon-sultföretag – och låta dem betala en medlemsavgift som skulle kunna finansiera verksamheten.

– Jag tror att problemen bara är tillfälliga. Jag har en positiv livsfilosofi och man blir bara utsatt för prövningar om man är tillräckligt stark. Och om man klarar prövningen så växer man och blir ännu starkare! ■

FOTO ANNELI MEGNER

– Jag tror att jag kan klara svåra situationer lättare än många av mina kollegor, jag är inte rädd för förändringar, säger Natalia Ladutko.

Baltiskt kulturcentrum invigt vid Hässelby slott

Den 23 april invigdes ett Baltiskt kulturcentrum vid Hässelby slott utanför Stockholm. De tre baltiska staternas regeringar och huvudstäder samt Stockholms stad har beslutat att skapa ett centrum med uppgift att verka för och genomföra kulturutbyte mellan dessa länder och Norden. På Hässelby finns redan sedan 35 år ett sådant centrum för de nordiska huvudstäderna och det är därför man placerat även detta baltiska centrum där.

En högtidlig invigning ägde rum den 23 april i närvaro av de tre ambassadörerna samt bl a Riga stads kulturråd. Borgarrådet Mats Hulth hälsade välkommen och invigningstalare var statsrådet Pierre Schori. Stockholms stad bjöd på en lunch. Utställningar var ordnade och professor C-J Kleberg höll ett föredrag - allt kring kulturen. Det var även en konsert av en skolorkester från Lettland (Pociems utanför Limbazi). De tre ländernas flaggor hissades. Ett seminarium hölls på eftermiddagen med rubriken *Kulturförbindelser över Östersjön* och en mottagning gavs på kvällen på UD. Föreningens styrelse representerades vid invigningen av Maija Grinbergs och John Crafoord.

Påföljande dag hölls ännu ett seminarium *Samarbete mellan huvudstäderna*. Lördagen den 25 visades utställningar för allmänheten och på söndagen konserterade Tallinns Kammarkör, en kör från Dramaten samt Vilnius Universitets Kammarorkester.

Vi fick inte helt klart för oss hur detta centrum skall användas eller utnyttjas. Men det torde vara en naturlig kontaktpunkt med stora resurser om vi får direktförfrågningar rörande konserter, utställningar, danstrupper eller liknande.

John Crafoord

Senaste nytt om svenskt-litauiskt samarbete

Vår systerorganisation Svensk-litauiska Riksföreningen finns sedan en tid på Internet. Adressen dit är:

<http://www.ballad.org/guests/ngo/swed-lit/index.htm>

Den 12-14 juni anordnas Forum Litauen -98 i Karlskrona. För information, kontakta organisatörerna på telefon 0455-33 51 99 eller e-post forum.litauen98@balticinstitute.se.

Föreningen representerad på Linköpingsmöte om Lettlandssamarbete

Den 1-3 april anordnade Baltic Network i Östergötland en seminarieserie om Sveriges Östersjösamarbete under rubriken "Vad händer i Baltikum?". Dagarna hade olika teman såsom "Sveriges Östersjöpolitik", "Samarbete mellan intresse- och frivilligorganisationer i öst", "Grannland i Öst" samt "Affärsmöjligheter i Baltikum". Dessutom visades en utställning om Cesis i anslutning till seminarierna. Föreningen var representerad genom John, Rune, Anita och Pär-Ola.

Svar från Granskningsnämnden för radio och tv

Som vi kunde meddela i förra medlemsbladet, gjorde föreningen en anmälan till Granskningsnämnden rörande ett inslag i Rapport den 24 januari där föreningen ansåg att inslaget inte uppfyllde kravet på saklighet. Den 10 mars fattades beslut i ärendet. Nämnden ansåg inte att inslaget stred mot radio- och TV-lagen (1996:844) eller Sveriges Televisions sändningstillstånd.

Sångfestival 1998 i Riga

Årets stora händelse i Lettland är kör- och folkdansfestivalen i Riga som pågår från den 28 juni till den 5 juli med höjdpunkter under de tre sista dagarna. Konserter hålls i Skogsparken, på Operan, i Stora Gillet, på diverse sportarenor mm. Förutom det officiella programmet är Riga under den perioden fylld av andra kulturella arrangemang.

Närmare upplysningar och biljetter från E. Melngaila tautas muzikas centrs, Pils laukuma 4, Riga LV-1365, tel 732 65 91, fax 722 74 05 (inlett med 009371 vid samtal från Sverige). Detaljerat program finns hos redaktionen för detta Medlemsblad.

